

ע"פ (מרכז) 14117-01-23 - מדינת ישראל נ' ד' ל'

ע"פ (מרכז) 14117-01-23 - מדינת ישראל נ' ד' ל' מחוזי מרכז

ע"פ (מרכז) 14117-01-23

מדינת ישראל

נגד

ד' ל'

ע"י ב"כ עו"ד רוני לנג וחיכמת מואסי

בית המשפט המחוזי מרכז-לוד

[06.06.2024]

כבוד השופטת דנה מרשק מרום, אב"ד

כבוד השופט העמית יורם צלקובניק

כבוד השופט עידו דרויאן-גמליאל

פסק דין

השופט צלקובניק:

בפנינו ערעור המדינה על החלטת בית משפט השלום בפתח תקוה (כב' השופט מורנו) בתפ 24515-01-20 (להלן - בית המשפט קמא), שניתנה ביום 23.11.22 לפיה בוטל כתב אישום שהוגש נגד המשיב בבית משפט קמא ביום 12.1.20 בגדרו יוחסו לו 2 עבירות של הפרת הוראה חוקית שניתנה על ידי בית המשפט לענייני משפחה בפתח תקוה ביום 7.1.2018 במסגרת בקשה למתן צו הגנה (ה"ט 1804-01-18), לבל יתקרב לביתה של גרושתו (להלן - המתלוננת) או ייצור עימה קשר, גם באמצעות הטלפון - עבירות לפי סעיף 287(א) לחוק העונשין, תשל"ז - 1977. על פי כתב האישום הפר המשיב את ההוראה החוקית בכך שביום 14.5.19 בשעות הבוקר, התקשר לטלפון של המתלוננת 7 פעמים, וביום 8.8.19 בשעת ערב, הגיע לביתה ודפק בדלת הבית, וכאשר לא נענה שפך יין בכניסה לבית, ועזב את המקום.

ההליך בבית המשפט לענייני משפחה בה"ט 1804-01-18

בבקשה למתן צו ההגנה שהוגשה ביום 1.1.2018 מכוח החוק למניעת אלימות במשפחה תשנ"א- 1991, ביקשה המתלוננת, המתגוררת בפתח תקוה, לאסור על המשיב, המתגורר באלעד, להגיע לביתה ולהטרידה בדרך כלשהי, לרבות באמצעות הטלפון. נטען בבקשה כי המשיב הגיע לפתח ביתה תוך שהוא חוקר את ילדיהם (הקטינים) לגבי מקום עבודתו של בן זוגה דהיום של המתלוננת, ומשמיע דברים לגבי סיכויי תביעה שהוגשה נגד המשיב בעניין תשלום מזונות; עוד צוין בבקשה כי המשיב התנהג נגדה בעבר באלימות. יובהר כי המתלוננת נישאה בינתיים בשנית, והסדרי הראיה של המשיב עם ילדיו, כללו פגישות במרכז קשר, ללא הגעה לבית המתלוננת. בדיון בבקשת המתלוננת, בבית המשפט לענייני משפחה שנערך ביום 7.1.2018 בנוכחות הצדדים שהיו מיוצגים, הגיעו הצדדים לכלל הסכמה כדלקמן:

" בהמלצת בית המשפט ובהסכמת הצדדים, ינתן פסק דין קבוע ולפיו הצדדים לא יתקרבו זה לזה ולא למקום מגוריו ומקום עבודתו (בכלל זה), ולא יצרו קשר ביניהם, בין באמצעות שיחות טלפון, מיילים (מסרונים) וכיו"ב".

בפסק דין שניתן בעקבות ההסכמה האמורה נקבע על ידי בית המשפט לענייני משפחה כך: "ניתן תוקף של פסק דין להסכמת הצדדים. מובהר כי מדובר בתוקף קבוע להסכמות המפורטות לעיל. תואיל המזכירות לסגור את התיק".

ההליך הנוסף בבית המשפט לענייני משפחה

בעקבות הפרות שיוחסו למשיב כמתואר בכתב האישום, הגישה המתלוננת לבית המשפט לענייני משפחה בקשה נוספת למתן צו הגנה (הט 20883-08-19 - להלן - ההליך הנוסף).

בהליך הנוסף שנערך ביום 15.8.2019 הושגו הסכמות בין הצדדים בסוגיות שונות - ובכללן הסדרי ראייה של המשיב עם ילדיו והגשת תסקיר לבית המשפט לענייני משפחה בתל אביב שם נדון התיק העיקרי; במסגרת ההסכמות צוין בסעיף 4: "למען הסר ספק מוצהר על ידיו כי פסק הדין של בית המשפט בהליך 18-01-1804... עומד על כנו עד החלטה אחרת, בשים לב להליך התלוי ועומד שהוגש מטעמו של המשיב";

בית המשפט לענייני משפחה (במותב אחר) קבע בהחלטתו כי ניתן תוקף של "החלטה" להסכמות אלה, וצוין במפורש כי "מובהר בזאת להסרת כל ספק, כי בשלב זה ועד לשינוי פסק הדין... מיום 7.1.2018 (ככל שישונה) אסור לצדדים להתקרב זה לזו או להתקרב למקום מגוריו/עבודתו זה של זה או ליצור כל קשר ביניהם... למעט משלוח מסרונים בעניין הקטינים בין הצדדים - מסרונים קצרים, ענייניים ומכבדים וזאת עד למתן הנחיות אחרות של העו"ס... בעניין אופן התקשורת בין ההורים".

החלטת בית משפט קמא

בית המשפט קמא קבע בהחלטתו כי "פסק הדין שניתן ביום 7.1.18 וכן צו ההגנה לאחר אירועי כתב האישום מיום 15.8.19 ניתנו בחריגה מסמכות, ועל כן הם בטלים לצורך ההליך שבפניי...".

בהחלטה (פסקה 19) צוין על ידי בית משפט קמא -

"כפי שנקבע בעניין עסאר - (ת"פ (תל אביב -יפו) 586-03-13 [30.5.13] (ב"נבו" מצוין השם "עטאר" -י.צ)- הרי שישנם שלושה מסלולים אפשריים להוצאת צו הגנה:

א. חוק למניעת אלימות במשפחה;

ב. חוק מניעת הטרדה מאיימת, תשס"ב-2001;

ג. צו מניעה שניתן בבית משפט לענייני משפחה;

בשני המסלולים הראשונים (א'+ב') לא ניתן להאריך את תוקפו של הצו לתקופה העולה על שנתיים, כאשר מסלול ג' מאפשר הוצאת צו שעניינו איסורים שונים המוטלים בקשר ליחסי בני זוג, המבוסס על הדין האישי, ואינו מוגבל בזמן." מנגד צוין על ידי בית משפט קמא כי אין מקום להוציא צו מניעה ללא הגבלת זמן, וכי בע"א 4480/93 פלוני נגד פלונית [פורסם 12.10.94], נקבע בעניין זה, כי "יש לאמץ נוסחה הדומה לזו שאושרה בפסק הדין הנ"ל בעניין סריוטי, לפיה הצו יעמוד בתוקפו לשנתיים מיום מתן פסק הדין של הערכאה הראשונה...".

בית משפט קמא קבע כי נוכח הגשת הבקשה על ידי המתלוננת למתן צו הגנה מכוחו של החוק למניעת אלימות במשפחה ("המסלול הראשון") יש לנהוג על פי סעיף 5(א) לחוק הקובע כי -

"תקפו של צו הגנה לא יעלה על שלושה חדשים; בית המשפט רשאי להאריך את תקפו של הצו מפעם לפעם, ובלבד שהתקופה הכוללת לא תעלה על ששה חדשים; ואולם, מנימוקים מיוחדים שיפורטו בהחלטתו, רשאי הוא להאריך את תוקפו של הצו לתקופה כוללת שלא תעלה על שנה אחת וכן, מנימוקים מיוחדים כאמור, רשאי בית המשפט להאריך את תוקפו של צו הגנה לתקופה כוללת שלא תעלה על שנה אחת נוספת".

בית משפט קמא קבע כי לא הוצגו בפני בית המשפט לענייני משפחה כל "נימוקים מיוחדים" הנדרשים על פי סעיף 5(א) המצדיקים את הארכתו של הצו לתקופה העולה על שישה חודשים; צוין בעניין זה, כי "מדובר בזוג גרוש, לו ילדים קטינים, אשר נמצאים במלחמות חורמה בבתי משפט חדשות לבקרים במשך כ-10 שנים, וכי ההליך המשפטי האחרון הקשור לגירושין היה בשנת 2015 בבית משפט השלום בתל אביב"; ברקע הצו לא עלה כי בוצעה אלימות או חשש לאלימות, ומדובר "בסכסוך גירושין מורכב אשר מוליד מטבעו ואיתו טענות רבות וחוזרות האחד כלפיה השנייה". עוד נקבע כי עולה מפרוטוקול הדיון בבית המשפט לענייני משפחה כי המשיב התנגד לכך שיינתן צו הגנה, וצוין על ידי בא כוחו כי "אין מניעה מאתנו שתהיה הסכמה שהוא לא ידבר איתה ולא עם בעלה, אבל לא צו", (עמ' 4, שורה 8 לפרוטוקול) (פסקה 23 להחלטה). עם זאת נקבע על ידי בית משפט קמא כי "הסכמת הצדדים" אינה מהווה אף היא "נימוק מיוחד" להארכת הצו (פסקה 28 להחלטה).

בית משפט קמא דחה בנוסף, את טענת המאשימה כי ניתן היה להורות על הוצאת הצו מכוח סמכותו הטבועה של בית המשפט לענייני משפחה בהתאם לסעיף 75 לחוק בתי המשפט [נוסח משולב], תשמ"ד-1984, לפיו- "כל בית משפט הדין בענין אזרחי מוסמך לתת פסק דין הצהרתי, צו עשה, צו לא-תעשה, צו ביצוע בעין וכל סעד אחר, ככל שיראה לנכון בנסיבות שלפניו". בעניין זה הפנה בית משפט קמא לפסק הדין שניתן ב-רע"א 2327/11 פלוני נ' פלוני (28.4.11), שקבע כי לא ניתן להוציא צו (למניעת הטרדה מאיימת באותו עניין), מכוח הסמכות הטבועה, שכן- "מקום בו מוגדרת סמכותו של בית המשפט בחיקוק ספציפי המהווה "הסדר שלילי" הרי שבית המשפט אינו רשאי להפעיל את סמכותו הטבועה לגבי העניין הקונקרטי שהוסדר בחקיקה ספציפית שכן הסמכות הטבועה היא סמכות שיורית"; בנוסף צוין כי אין לפעול מכוח הסמכות הטבועה מקום שמתקיימת פגיעה בזכויות יסוד, ובענייננו פגיעה ב"חופש התנועה, זכות הקניין, חופש הביטוי, הזכות לחירות ולאוטונומיה".

נקבע כי נוכח הוצאת צו ההגנה בחריגה מסמכות, הרי שהמשיב לא הפר את הוראות הצו, ועומדת לו טענת הגנה מן הצדק בהתאם להוראת סעיף 149(10) לחוק סדר הדין הפלילי (נ"ח) תשמ"ב-1982, וזאת נוכח כך ש"קיומו של הליך פלילי כנגד אדם שלא ביצע כל עבירה פלילית מהווה פגיעה קשה בתחושת הצדק וההגינות"; בנסיבות אלה נקבע, כי "אין מנוס מביטול כתב האישום".

הטענות בערעור

המערערת טוענת כי הבקשה בבית המשפט לענייני משפחה הוגשה תחילה להוצאת צו הגנה במסגרת החוק למניעת אלימות במשפחה, אולם על פי המלצת בית המשפט, ובהסכמת הצדדים, ניתן צו מניעה קבוע ולא צו הגנה, מכוחו של סעיף 75 לחוק בתי המשפט, ולא קיימת עוד חשיבות לבסיס שעליו הוגשה הבקשה. עוד מפנה המערערת לדיון בהליך הנוסף בבית משפט לענייני משפחה, שבו חזר ואישר המשיב, שהיה מיוצג, את הסכמתו לתקפותו של הצו. המערערת הפנתה להלכות שונות שבהן נקבע כי ראוי שצו מניעה יוצא לתקופה של עד שנתיים, ואף נקבע כי במקום שבני הזוג אינם מתגוררים יחדיו - כמו בענייננו של המשיב - ניתן להורות על הוצאת הצו לתקופה קבועה. במקרה זה, טוענת המערערת, לא חלפו שנתיים ימים מאז מתן הצו ועד מועד ביצוע ההפרות, ומכאן שהצו עמד בתוקפו למרות אי קציבת התקופה.

ב"כ המשיב סבור כי לא נפל כל פגם בהחלטת בימ"ש קמא, על הנמקוטיה; הצו שניתן בבית המשפט לענייני משפחה ששימש בסיס לאישומיו של המשיב בתיק הפלילי, היה נתון לתקיפה עקיפה נוכח כך שניתן בחריגה מסמכות; הטענה כי הצו ניתן במסגרת סמכות טבועה של בית המשפט מנוגדת להלכה שהובהרה ברע"א 2327/11 עליה עמד בית המשפט קמא; עוד נטען כי מתן ההסכמה להוצאת הצו על ידי המשיב, אינה יכולה לרפא את הפגם שבמתן הצו לתקופה שאינה מוגבלת במשכה, בחריגה מהוראות החוק למניעת אלימות במשפחה.

דין

לאחר בחינת טענות הצדדים הגעתי לכלל מסקנה כי החלטת בית משפט קמא אינה יכולה לעמוד ויש לקבל ערעורה של המדינה ולהורות על ביטול ההחלטה.

העמדה לפיה אפשרית תקיפה עקיפה של "החלטה שיפוטית או של נורמה אינדיבידואלית בגדרי ההליך הפלילי" אינה שנויה במחלוקת (דנ"פ 5387/20 רפי רותם נ' מדינת ישראל (נבו) 15.12.2021), פסקה 21). עם זאת כפי שהובהר בעניין גיספן (רע"פ 2413/99 טוראי רחמים גיספן נ' התובע הצבאי הראשי, נה(4) 673, פסקה 5) - דרך המלך היא בתקיפה ישירה בהגשת ערעור על ההחלטה השיפוטית ו"לא ניתן ללכת בדרך של תקיפה עקיפה אלא במקרים מיוחדים ונדירים: בדרך-כלל היא פתוחה רק בפני טענה כי פסק-הדין שאותו תוקפים בטל מעיקרו בשל חריגה מסמכות או בשל פגם חמור אחר". עוד צוין באותו עניין כי "על-פי הגישה הנקוטה בידינו בדרך-כלל, יש ליתן תוקף להליך חוקי כדי לקיימו. על אחת כמה וכמה יש לתת תוקף לפעולה שיפוטית שנעשתה במסגרת הסמכות, ככל שהדבר ניתן".

אין מקום לקביעה כי בית המשפט לענייני משפחה פעל מחוץ לגדר סמכותו.

סדרי הדין על פי חוק בית המשפט לענייני משפחה, תשנ"ה-1995 ותקנות סדר הדין "הותאמו למאפייניה הייחודיים של ההתדיינות בנושאי משפחה, ובראשם השאיפה לפתרון כולל של הסכסוך, התפיסה כי המתדיינים בבתי משפט אלו הינם בני משפחה ולא אך "יריבים" משפטיים, השאיפה לפתרונות מהירים וההכרה בחשיבות הנודעת לכך שיעמוד לרשותו של בית המשפט לענייני משפחה מידע עדכני מהימן..." (רע"מ 4738/13 פלוני נ' פלונית (3.9.13), פסקה 19).

בית המשפט לענייני משפחה פעל על פי קו מנחה זה במטרה להביא להסכמה בין הצדדים, במסגרת סכסוך רב שנים עליו עמד בית משפט קמא. ההחלטה שניתנה ביום 7.1.2018 היתה פרי הסכמה זו שקיבלה תוקף של צו שיפוטי. קביעת בית משפט קמא כי המשיב התנגד למתן צו הגנה, היא נכונה ככל שהדברים נוגעים לצו הגנה שהתבקש כלפי המשיב לבדו; דא עקא, הצו שניתן ביום 7.1.2018 הינו בבחינת צו מניעה שהתייחס להסדר הדדי עליו הסכימו הצדדים, המנותק מהבקשה המקורית למתן צו ההגנה נגד המשיב; למעשה ניתן בצו ביטוי להסכמות שהיו קיימות זה מכבר בין הצדדים, בהיתן זאת שהמשיב והמתלוננת התגוררו בבתי שונים, והסדרי הראיה של הילדים היו מחוץ לביתה של המתלוננת. הסכמת המשיב להסדר ההדדי שנקבע בצו, התאשרה על ידו גם בהליך הנוסף בבית המשפט לענייני משפחה שהתקיים ביום 15.8.18, דהיינו שבוע ימים בלבד לאחר ההפירה השניה שיוחסה למשיב באירוע שפיכת היין; בשני ההליכים היה המשיב מיוצג ולא עלתה טענה כי לא הבין פשר ההסכמות (השוו לעניין מתן תוקף להסכמת הבעל בהוצאת צו הגנה: רע"מ 8733/22 פלוני נ' פלונית (נבו) 15.01.2023);

אי הגבלת תוקפו של הצו שניתן על ידי בית משפט לענייני משפחה אין בה כדי לאיין פסק הדין שניתן כאמור, בהסכמה הדדית, כאשר הדין סטה ממסלול הבקשה למתן צו הגנה כפי שפורט. בעניין זה אפנה לאחד המקרים בו ניתן הצו עד מכירת דירת בני הזוג, ללא ציון זמן מוגדר, ונקבע כי "לצד סמכותו של בית המשפט לענייני משפחה להוציא צווי הגנה מכוח החוק למניעת אלימות במשפחה, בסמכותו להוציא גם צווי מניעה לצורך "מדור שקט" מכוח הדין האישי. אף שיש להגביל צוים אלו בזמן קצוב, הרי שהם אינם מוגבלים לתקופה מירבית של שלושה חודשים כצווי ההגנה לעיל... מכאן שצו המניעה הינו "הוראה חוקית" אשר הייתה בתוקף בזמן הגשת כתב האישום, ואשר הופרה על ידי המבקש." (רע"פ 9392/08 קרינסקי נ' מדינת ישראל (22.01.2009).

נוכח הנסיבות המתוארות, ניתן פסק דינו של בית המשפט לענייני משפחה תוך הפעלת סמכות כדין. המערער לא הגיש ערעור על צווי בית המשפט, מתוך שהמערער נתן הסכמתו לצוים אלה בסברו כי אין בהם כדי לקפחו. מעשי ההפרה המיוחסים למערער בוצעו בעת שהצו היה בתוקפו מכוח החלטה שיפוטית, במהלך שנתיים ימים מעת הינתנו, והעובדה כי הצו לא הוגבל בזמן, אשר עשויה להישקל במכלול השיקולים הנוגעים לנסיבות ביצוע העבירות, אין בה כדי להביא לקביעה כי "הגשת כתב האישום או ניהול ההליך הפלילי עומדים בסתירה מהותית לעקרונות של צדק והגינות משפטית", על פי לשון סעיף 149(10) לחוק סדר הדין הפלילי, כפי שקבע בית משפט קמא. נוכח האמור אציע לחבריי לקבל את ערעור המדינה ולהורות על ביטול ההחלטה, ועל החזרת הדין לבית משפט קמא לצורך חידושו.

יורם צלקובניק, שופט עמית

השופטת מרשק-מרום, אב"ד:

אני מסכימה עם כל האמור בפסק-דינו של חברי, כב' השופט צלקובניק. אוסיף, כי נסיבות מקרה זה באופן מובהק לא הצדיקו התערבות של הפורום הפלילי במלאכת שפיטה מקצועית של בית-המשפט לענייני משפחה, על אחת כמה וכמה כשזו היתה מבוססת על הסכמתם של הצדדים בהיותם מיוצגים.

השופטת דנה מרשק מרום, אב"ד

השופט דרויאן-גמליאל:

אני מסכים עם חברי כב' השופט צלקובניק ומצטרף להערתה של חברתי כב' השופטת מרשק-מרום. אומר אך מעט, לתוספת הדגשה:

הסדר הציבורי והאינטרס הברור באפקטיביות של צוים והוראות בית המשפט, כתנאי לעצם קיומה של חברה מאורגנת ושומרת חוק, מחייבים שככלל, הטוען נגד חוקיותה של הוראת בית משפט, ואפילו לדעתו הוראה זו בטלה מעיקרה, יעלה טענותיו בתקיפה ישירה בפני בית המשפט שנתן את ההוראה, כדי שאותו בית משפט יקבע באופן מוסמך אם הצו חוקי ותקף, או בלתי חוקי ובטל. הטעמים לכך הם:

1) מהותה של תורת הבטלות היחסית, לפיה אין וודאות שייקבע שההוראה בטלה כעפרא דארעא ואין לה תרופה;

2) עקרון כיבוד החוק והמדיניות המשפטית הראויה, שאינם מתירים למי שחויב בהוראת בית משפט, לשבת בחיבוק ידיים או להמשיך להתנהג באופן המפר את ההוראה, עד שיעלה מלפניו הרצון או הצורך בתקיפת ההוראה;

3) עצם מתן ההוראה על-ידי בית משפט מעיד על הצורך בהוראה זו, בין לצורך הגנה על עניין הכלל ובין לצורך הגנה על עניינו של פרט. צורך זה מחייב, כעניין של הגיון, את תקיפתה של הוראת בית המשפט בהקדם האפשרי ובתקיפה ישירה [וראו, בשינויים מחויבים, את האמור ברע"פ 4398/99 הראל נ' מ"י (10.08.20)];

לפיכך, גם אם היה נמצא שטעה בית המשפט לענייני משפחה בהחלטתו ובהוראה שהוציא, לא רשאי המערער לעשות דין לעצמו ולכאורה לרמוס ברגל גסה את הוראת בית המשפט. קל וחומר, משלא טעה בית המשפט לענייני משפחה, כפי שפרט והבהיר חברי בדבריו לעיל.

השופט עידו דרויאן-גמליאל

סוף-דבר, ערעור המדינה מתקבל:

אנו קובעים שהצו שבנדון מהווה הוראה חוקית שניתנה כשורה מאת בית המשפט לענייני משפחה, החלטתו של בית המשפט קמא מבוטלת, והדין יתחדש לפניו במועד קרוב שיקבע.

מזכירות: עותקים לבית המשפט קמא ולצדדים.

ניתן היום, כ"ט אייר תשפ"ד, 06 יוני 2024, בהעדר הצדדים.